

De Udstødte.

Roman

Friedrich Jacobsen.

Baa Dansk ved

C. Reiffenstein-Hansen.

(Fortsat.)

„Kort og stemmest hold hamret oppe og var glad over, at du i dine unge Aar er fureret for Embedsvejens Rarrestreger. Da det er det paa en Smule mere eller mindre anstandige Maade, der paa kommer det ikke an, desuden betragter jeg dig aldeles ikke som mere til plettet. Du har været uheldig, det er det hele, og dette Uheld kan maatte blive din Lykke. Hvad du skal begynde paa? — Ja, hun —“

Oskar Bellmann tog sin Vogn og af og legede med den. „Sig mig en Gang, Ernst, saa vidt jeg husker, skov du ganske flotte Stile i Latinfolen. Er det ikke rigtig?“

„Ja.“

„Naa, altsaa. Berliner-Træng er du ogsaa, selv om det kun er fra Wälderstrasse — men det lides af.“

„Hvad mener du med det?“

„Begynder du det ikke endnu? Altsaa forfatter.“

„Ernst Linde saa forbauset op.“

„Jeg? Har du maatte allerede humlet, før vi traf sammen?“

„Ikke det mindste, jeg taler meget fornuftigt og af Erfaring, thi jeg har selv gjort det Stridt.“

Linde blev opmærksom.

„Det overræster mig meget at høre, hvorledes er du kommen til det?“

„Ad den logiske Eftertankes simple Vej, min kjære. Du ved, at min gamle — Gud velsigne ham — var Stotter, naturligvis kun af anden Maang, ved Folkestolen.“

„Jeg selv om han havde været Skofabrik eller Lampefabrik, havde jeg dog maattet i Latinfolen, det ligger jo lige for næsen og med Danneberg kan man blive alt. Jeg kender i Paasen bes — bemærket ikke nogen dummere Ansættelse end denne.“

Da jeg nemlig havde beslaaet min Gaaen, vilde og kunde jeg ikke længere lære et Haandværk, og til at blive Kjøbmand manglede jeg Penge. Altsaa stude man ind i det „lærde Bog“. Jeg ved ikke saa nøje, hvor mange Skolemeester af den højere Klasse, der allerede nu løber om i Verden uden Embede og Bred, men indtil jeg havde brugt det til denne misundelsesværdige Stilling, vilde der nok have været adskillige Hundreder flere, eller maatte ogsaa Tusinder, med mindre Lønninger vor Statistisk jo ikke længere. Det er en smuk Billedstav, ikke sandt? Man ved i det mindste, hvorfor man fuldstændig. Nej er det — jeg opvandede ikke Sulten, men gik ad blandt Literaterne. Det er nemlig, maa du vide, den store Måbsskandal for Mandens Proletariat. Men i Literatøren er Konkurrenten fri, og de ti tusinder Literater kan endnu ikke skrive saa meget, som vort kjære Publikum sluger mellem den første og anden Kop Kaffe. Du vil altsaa finde god Plads, min Ven, Papiir og Blæk er billigt i vor skrivende Tid, og af tyve Mark kan man leve saa længe, til den første Roman løber af Stablen.“

Oskar Bellmann drak sit Glas ud og lønede sig tilbage i Stolen.

„Men jeg mangler forfatter-Begavelse,“ sagde Ernst tvøende.

„Bogavelse? Sludder! Den vilde netop være farlig for dig. Med Bogavelse vilde du til Slut komme til vore sidste Tidsskrifter, det er rigtig nok. Men kan du vente saa længe? Med Bogavelse kan du skrive en smuk Bog, men hvem vil være forlægger? Ingen Menneker kjæber jo Bogger. Nej, min kjære, smukt middelmaadigt, eller helt slet — kun trauffende den store Mængdes Sjæle, et Par Kjærelsesfolk, der gennem behøvedesindstamme Fortællelser foragtes fatter for huanen og i den og holdtredshedsdygende fortættelse længe for, at de bliver forenet — det træffer! Staa dig den gamle Yrums — Stil — det virker. Til Middelmaadigheden kan vi vel blive det, efter at man har proppet os i ni Aar paa Latinfolen!“

„Hvorfor er du saa bitter mod Latinfolen?“

„Er jeg bleven bitter? Naa, Grund der til har jeg sandelig. Tro du maatte, at jeg sidder saa godt i det? Det vil jeg saameget ikke skule for dig. I Dag er jeg lykkelig, i Dag har jeg saet Honorar, om et Par Aar blæser jeg en anden Melodi. Hvis jeg i Stolen havde lært noget af det, man har brug for i det praktiske Liv, saa vilde jeg hjælpe mig paa en anden Maade; men nu kan jeg kun latinfol og graff Grammatik, og ved, hvorledes Athenierne bandt deres Saadelev, og naar en gammel Høne har koglet i Rom. Det spørger ingen Menneker efter. Kan du, Ernst, maatte skrive et fransk Brev? Ved du, hvorledes man ad den første Vej rejser fra Berlin til Rom? Ud med det, hvis du ved det! Literat maa du være, og hvis det bliver ved paa den Maade, vil med Tiden enhver Filistier holde sin Huspoet, ligesom Kyrtterne tidligere holdt Hofnarre.“

Oskar Bellmann tomte sit Glas og rejste sig.

„Luffen er daarligh her, meget daarligh. Kom med, vi vil blive lidt ned ad Stroget. Og hvis du ikke har noget andet Tilflugtssted, saa kan du kampere hos mig i Nat, jeg bor ikke ligefrem frygtelig men til en Kanape har de tytte Forfattere dog brugt det nu til Dags.“

Uden for bølgede Livet endnu.

Oskar Bellmann tog sin Ven under Armen og styrede ned ad Friedrichsstrasse.

„Der ligger Motiverne paa Kalfalten,“ sagde han. „Det er egentlig forbandet nemt at være Forfatter i Berlin, man maa blot indstrænge sig til Hovedstaden og ikke skrive

Landboghjerner a la Auerbach. Den læser desuden ingen Menneker længere. Den Krig, som en million Menneker fører med herandre, Kogn, Dødsdager, Min og Strid, det er Velsandhedene i den literære Julebogsstift. Og der til behøves ingen Kunst, man blander det blot sammen og sparer paa Sultret. Hvad der er et Stam, maa ogsaa se ud som et Stam. Stil er ogsaa en Dødsfortidighed; Mennekerne taler ikke forvælt og danned, hvorfor skal vi gjøre os Ueflighed med at vise, hvorledes de skulde og kunde tale? Folk læser ja heller ikke mere, de flyver med Sjælene over Papiret — det vilde være Skade for det sjønne Arbejde. Saadan passerer de der mig fornylig en god Historie. Jeg havde skrevet en Novelle — den var slet ikke saa idø — og da den kom i Trykken var to Spalter byttet om. Jeg løber op til Redaktionen og staaer Alarm. Ved du, hvad Redaktionen svarede mig? — „Kjære,“ sagde det Menneke ligegyldigt, „hvorfor skal jeg ved en Anmærkning oven i Kjøbet gjøre opmærksom paa det Mennekes? Naar vi tier stille, mærker intet Menneke det, De har ingen Anelse om, hvor overfladisk Publikum læser.“

Linde smilte ad sin Vens komiske Brev.

„Du viser mig der et smukt Perspektiv,“ sagde han, „og det skal give mig Lykt til at gaa ind paa dit Forslag?“

„Naa, hvad,“ svarede Bellmann, „naar man blot fortjener Penge. Forresten vil jeg ikke raade dig til straks at begynde med Romaner. Du maa først blive varm. Jeg har Beskjendelse med et Par Redaktører, hos dem vil jeg først indføre dig med Smaa Ting, som ikke tager stor Tid at udarbejde, og som straks bliver honoreret. Har du en Kjerrelse?“

Ernst Linde saa forbauset paa ham.

„Hvor falder du paa dette Spørgsmaal?“

„Ganske naturligt, min kjære; det hænger væsentlig sammen med Erhvervs-spørgsmaalet. Er hun, som hun skal være, da har man en Slags moralist Brev; man bumbler ikke, er flittig, solid og nyder alligevel alle Slags smaa Behageligheder, som ogsaa kommer Portemonæen til Gode. Men er hun, hvad Gud forbyde, for Eksempel ved Balletten —, han afbrød og lo. „Naa, jeg tør ikke sige noget, min er ikke langt derfra, hun er Statistinde ved Theatret. Du gode Gud, de er jo alle meget rare, men Fornøjelser vil de have, og det koster straks en Føljeton til tyve Pfennig pr Linje. Det er naturligvis bedre at være uden for koindebeligt Beskjendelse — men den Kjærlighed, ja, den Kjærlighed.“

Oskar Bellmann sagde til Lusten med sin Stok og støjede.

De var gaaet ned ad Friedrichsstrasse og atter kommen til „Anter den Linden“.

Til højre for dem laa en stor Damskonfektionsforretning, hvis Vinduer trods den fremrykkede Tid endnu var klart oplyste. Man kunde se helt ind i Butikken; bag ved Kassen sad en ung Pige i fort Kjøle; hun havde støttet det mørkehaarede, fimskaarne Hoved i den venstre Haand og skrev med den højre i en Kontobog.

Ernst Linde var bleven staaende og betragtede den regnende Pige; derved lod han sig af de forbigaaende støde og puffe, saa at hans Lebsager tilfids blev opmærksom og satte sin Vogn paa.

„Død og Pine, et nydeligt Varn! Det er en Skam.“

„Hvad er en Skam, Oskar?“

„At hun maa visne bag de kjædelige Boger.“

„Ja, det er en Skam,“ svarede Ernst Linde langsomt. — „Hun hedder Martha Schulze og er min Forlovede. Det er nu ogsaa forbi.“

Saa tog han atter sin Vens Arm og gik videre.

Bellmann var pludselig bleven stille. Han betragtede en Stund sine Negle og rømmede sig.

„Sig mig en Gang, Ernst, er den Pige virkelig din rigtige Forlovede? Med Forlovelsesring paa Fingeren?“

„Ja, med Forlovelse paa Fingeren, Oskar.“

„Bed hun allerede, at du — naa, jeg mener naturligvis det med Retten?“

„At Dommen faldt i Dag, ved hun vel nok, maatte ogsaa dens Udfald.“

„Hendes Kader er min Dødel, og han var paa Tilhørsforholden. De to omgaaes ellers ikke hinanden saa godt, men over for mig vil de nok være enige.“

„Vil du da ikke selv meddele hende det, Ernst?“

„Naturligvis; i Morgen eller en af de nærmeste Dage; Saaen holder jo ikke, vi er dog flitt.“

„Hør hun da allerede givet dig Afsted?“

„Nej,“ svarede Linde kort.

Derefter tilføjede han afbrydende: „Hvor gaar vi i Grundten hen, Oskar? Jeg modtager din Indbydelse for i Nat, hvor bor du?“

„Ikke, Altsaa den Linden“, kjære Ven, og til en Villa i Eberhartensstrasse har jeg heller ikke drevet det til! Jeg bor i Klosterstrasse, lige over for Laanekontoret, derved sparer jeg straks et Klædeskab.“

„Altsaa ved Siden af „Graf Kloster“?“

„Ja, det er saadan en gammel Vedhængen. Man skal være sin Moder, ogsaa naar hun behandler en som Stedmoder. Naar de unge Menneker om Morgenen tidlig møder i den gamle Kasse, sifter jeg ofte mit ufriserede Hoved ud af Binduet, maatte en og anden ved det Syn lader sig afholde fra at gaa videre paa Videnskabsens Vej.“

De var naaet Naalet og gik ind i et gammelt stummelt Hus.

Bellmann havde tændt Lampen og lygte med den rundt i Stuen.

„Jeg beder undskyldte i den hellige Dødsloversings Interesse,“ sagde han munter, „men som du ser, er Væggene ikke færdig, saaledes som de burde være i et egte Boekammer. Over mig bor en Væppestæder, han har tilkøbt et bytte med mig, fordi Væggene er færdig hos ham. Men jeg tror ikke den Ayr, han er fuld hele Dagen igennem, maatte det ligger i Sjæne.“

Han gik derefter hen til Bordet.

„Nej se, Lolo maa have været her og bragt Blomsterne. Det er nemlig min Stak, maa du vide. Afters og Roser — den kjære Sjæl.“

Han bøjede Hovedet ned og indfugede Blomsterduften, saa slog han med en rask Bevægelse det blonde Haar fra Panden.

„Det er dog mærkeligt med de Kvinder, Ernst. Lolo ved godt, at jeg aldrig vil gifte mig med hende — aldrig km, om det lyder bedre, men alligevel hænger hun ved mig som en Burde. — Tror du virkelig, at din Pige lader dig løbe paa Grund af den Dagat?“

Ernst Linde svarede ikke. Han havde sat sig paa Sofaen og støttede Hovedet i Hænderne. Nu kom Dagens første lille Djeblit over ham, og han sølte sig ufælgelig forladt og elendig.

„Du er træt,“ sagde Oskar. „Der ligger et gammelt Rejsestap, sov dig ind i det, og forsøg at sove. Til en Seng strækker min Gjestfrihed sig ikke, jeg maa i Morgen være frisk for at kunne arbejde paa min Roman.“

Linde lagde sig og tog Tappet om sig.

„Hvad hedder den Roman, du arbejder paa?“ spurgte han gaende.

„De Udstødte,“ svarede Bellmann.

Lampen var slukket, og der blev stille i det lille Værelse. Fra Sengen lod den unge Forfatters rolige Andebdrag, og fra Gaden Bognenes Rumlen. Midt i det rastløse Liv lagde Sønnen sin Fingert, faldt der en Draabe Jorglemmelse? For hvor længe eller hvor kort?

Men Ernst Linde var ikke i Stand til at kunne finde Hvile.

Hans Vens sidste Ord brændte ham i Sjælen, og han grublede etter og atter over, hvilken skrækkelig Betydning, der lod sig rumme i Begrebet „Udstødte“.

Og da han endelig faldt i Søvn — fandt han sig alene paa en lang Bro uden Kloak, og under hans Fødder gurgede Vandet —.

Martha Schulze havde gjort sin Kasse op og indført Resultatet i Kassebogen. Saa lagde hun med et letende Suk Bogen til Side, og rejste sig fra den Plads, hvor hun med Undtagelse af en kort Middagspause havde siddet hele Dagen.

Firmaet Weber & Co. plejede ellers ikke at holde sit Personale saa længe, men der blev netop i disse Dage gjort op, og dermed maatte alle Forretningens Funktionærer medvirke.

Den unge Pige gik ind i et ved Siden af Butiken liggende lille Toiletværelse, glattede sit mørke Haar foran Spejlet og tog Kåbe og Hat. Derved faldt hendes Sjæle paa en paa Væggen hængende Kalender, og hun blev staaende ubevægelig med Blikket hæftet paa Datoen.

„Der faar Krybset,“ hviskede hun. „Jeg har selv sat det, da jeg sit at vide, naar Dommen vilde falde. I Dag er det slet. Hvorledes mon det er gaaet? Jeg har ikke faaet Tid til at tænke derover for mit Arbejde, men nu kommer det. Naar man da blot altid kunde arbejde — arbejde og sove.“

I dette Djeblit traadte første Profurist ind i den tomme Butik. Han kom fra Lageret, hvor han havde lebet Inventaropgjørelsen og var paaklædt til at gaa. Doen til Toiletværelset stod halvt aaben, og da han saa den unge Pige, gik han med Hatten paa Hovedet ind i det lille Værelse.

„God Aften, Frøken Martha, skal De ogsaa hjem?“

„Ja, som De ser, Hr. Vest.“

„Det har været en strang Dag, og efter at det Slid kommer man nu hjem i den kolde Kæbe! Det er dog elendig Tilværelse, det Ungkarleliv.“

„Saa skal De gifte Dem, Hr. Vest,“ svarede Martha, idet hun satte sin Hat paa, „med Deres Løn kan De jo gjøre det.“

Profuristen sukede og drejede paa sit Dødsstjæg.

„Det er lettere sagt end gjort, Frøken Martha. En Husboldning koster meget i Berlin, og saa — maa jeg hjælpe Dem?“

„Det, jeg er færdig.“

Abolf Vest traadte et Stridt nærmere.

„Vi skal jo saame Vej, Frøken Martha, i det mindste et Stykke. Og hvad jeg vilde sige — jeg gysler næsten for min kolde Stue, og Støvet i Lageret har gjort min Strubetør. Hvad siger De til et Glas hos Neumann?“

„Det vilde jeg drikke i Deres Sted, Hr. Vest.“

„Men jeg mener naturligvis i Selvfab med Dem.“

De ved dog, at jeg er forlovet,“ svarede Martha og trak sine Haandsker paa.

„Stop lidt —“

„Lad være, Hr. Vest!“

„Naa, jeg vilde blot overbevise mig om, at den lille Haand virkelig endnu har Ringen — ja, der er den saame!“

„Jeg havde haabet, at Berlin var for stor til at beskæftige sig med den entlees Sjæle.“

„Det er den ogsaa. Berlin vil ikke beskæftige sig med om ham, efter at han har saet sin Straf. Ivi i Dag er ikke mere.“

Martha saa angstelig paa ham.

„Ivi i Dag af? Saa ved De mere endnu,“ sagde hun hurtigt. „Naa, Hr. Vest, hvad har De hørt? Jeg har ikke kunnet gaa fra min Kasse, og i Dag er Dødsfalden.“

Abolf Vest rømmede sig og trak op i sin Slip. Det var ikke saa let at fortælle det, og maatte blev der en Svær Eudelig sagde han halvhøjt:

„Vad det foraltie Ugheden, som han havde hørt paa Postkontoret. De har givet ham tre Maaneders Fængsel, nu er han færdig, Frøken Martha.“

Hvis han havde ventet, at Martha Schulze skulde afbryde i Klage og maatte saa Krampe, saa tog han fejl.

Pigen forblev ganske rolig, men hun greb med Hænderne efter Kanten af Servanten og holdt sig derved.

Denne Bevægelse undgik den unge Mand, han saa hende ind i det sine, smukke Ansigt og bemærkede, hvorledes den under den blege Hud skjød en Strøm af Blod op lige til Tindingen.

„De skal ikke stamme Dem for ham,“ sagde han hurtigt, „Forlovelsen var jo saa godt som hævet, han er en fremmed for Dem. Stryg ogsaa den sidste Ring i Kjedens af, og lad jeg maa give Dem et godt Naad, Frøken Martha, saa laa den hele Daarstab. Det er fornuftigere at le end at græde, tro det, jeg har lært begge Dele i mit Liv, og Berlin er en god Skole. Kom, Martha, vi vil følges ad. Jeg skal give Dem et Stykke af Berlin ved Nat, og De skal se, hvorledes man lærer at le. De behøver ikke at være bange, jeg er en solid Mand, som en anstændig Pige kan have Tillid til. Hvad synes De?“

Der laa trods den næsten faderlige Form egentlig noget oprørende i Forlaget, i det mindste var Djebliften en Tilnærmelse valgt meget slet — men Martha Schulze syntes i sin Bedrøvelse ikke at mærke det.

Maatte havde hun ikke rigtig forstaaet den unge Mandes Ord eller ikke tænkt videre over dem.

Hun knappede sine Haandsker og forlod Forretningen ved Siden af Profuristen. Paa Gaden tog hun endogaaen hans Arm og stødte sig næsten til den.

Det var mere end Vest havde ventet. Han sølte næsten noget ubehageligt ved, at Pigen saa hurtigt havde fundet sig til rette i den ny Situation, men saa strømmede der fra hendes smidige Stikelse en underlig kriblende Kornemønstre over i hans Legeme, og han trykkede den bløde Arm fastere til sig. Ogsaa det fandt hun sig i, uden at vise Kornemønstre, men rigtig nok ogsaa uden at gjengælde Trykket.

Saaledes var de uden at tale et Ord sammen kommen ned i Peitzigerstrasse. Foran dem straaede Kafe Nationalen Vinduer, og Abolf Vest blev staaende raadvild. Stille han virkelig reflektere det? Maatte vidste hun ikke, hvilken let Zone, der herskede der, og om hun vidste det — nu gode Gud, hun havde jo næsten kastet sig om Halsen paa ham, og hun vilde vel mere sig ved at se Berlin ved Nat. Han kjendte den kun fra denne Side lige som de fleste af hans Staaende fæller.

Og alligevel, alligevel —

„Hvad mener De, Martha,“ sagde han halvt fortrolig, halvt tilbageholdt. „Kloken er ikke ti endnu, jeg tænkte nok, vi tør være det. Det vil sige, naar De tror —“

Eftertænkninger løj hurtigt over hans Læber, thi Martha søttede Hovedet, som vaagnede hun af en Drom og ser paa sin Lebsager med et aldeles uforstaaende Udtryk i Ansigtet.

Saa syntes hans Henfugt pludselig at staa hende klar, og medens en mørk Rødmme flammede over hendes Ansigt, tog hun hastig sin Arm til sig.

„Altsaa saaledes?“ sagde hun bittert. „Da jeg tænkte at De vilde følge mig et Stykke paa Vej, fordi jeg blev for mebtiget af den Eftertænkning. I det Hus, Hr. Vest, som om jeg var af den Slags? De maa da ikke tro, at vi Berliner-Piger er saa dumme og ikke kender til saadan noget, vi bliver besvære tidlig nok Klage. Men man mener jo at kunne byde en fattig Pige alt, og hun skal saa oven i Kjøbet være taknemlig. Om De end ikke er bedre end alle andre, Hr. Vest! det havde jeg ikke ventet af Dem, thi det er slet God Nat — jeg kan godt finde hjem alene.“

Hun vendte sig om og ilede til den nærmeste Sporvognsholds.

Martha steg op i en Vogn; hun sad paa den haardt Bænk og trykkede Hovedet mod Træryggen. Blødet og efter Haanden fra hendes Kinder, og hun begyndte at tænke roligere.

Straaes over for hende sad et ungt Par, som holdt sig halvhøjt med hinanden. Pigen — eller var det en ung Kone — havde straget Haandsken af den venstre Haand og maa saa paa hjerde Ringen en Ring. Alligevel kaldte hun sin Lebsager „De“, det var altsaa hverken hendes Mand eller hendes Forlovede. Og hun talte om, hvor godt hun vilde møde sig. Saa steg de ud.

Martha sukede Sjæne og sukede. De lod til altsaa men at være saa selvstændigt, i det mindste havde intet Menneke taget Notits deraf, og hun selv var en Nar, som paa Grund af en lignende eller maatte endnu ufærdigere Sog havde slaaet Alarm, og var kommen paa fjendtlig Fod med Forretningens personets indflydelsesrige Mand.

Hvad vilde hun egentlig?

At hun vilde Ernst Linde oprigtigt, det kunde dog ikke hjælpe dem begge; et hun tilgav ham hans Retfærd, gjorde ikke hendes Udgifter bedre. Verden brød sig ikke om det, og Verden tilgiver ikke. Vofstøten turde jo ikke en Gang.

Martha havde tænkt sig det saa dejligt; naar Ernst først var bleven Sekretær, skulde de gifte sig. Og han havde været nær ved det — nu var det forbi.

Hvad var hendes Mening? Opgive sin gode Plads og vagabondere gennem Verden med et straffet Menneke, maatte rejse til Amerika og omkomme der paa Gaden?

(Fortættede.)